

KA 03 Zvyšování kompetencí VŠ učitelů pro poskytování popisné zpětné vazby studentům

5. března 2019

projekt
pregraduální
vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Seznamujeme se

Pavla Gajdošíková, Olga Kučerová,
Eva Marádová, Karel Starý

- Vaše jméno (kterým si přejete být oslovení)
- Katedra
- Vyučované předměty
- 1 věc, kterou umíte opravdu dobře + kde / jak jste se ji naučili

Organizační záležitosti

- 14. 5. 2019: výuka bude zrušena, nahrazena úkolem v Moodlu
- Externí host: Kooperativní vyučování a hodnocení práce ve skupinách – zkusíme pozvat doc. Kasíkovou

Reflexe domácího úkolu č. 1

- a) Z Vámi vytvořeného seznamu toho, co v rámci semestru a zkouškového období hodnotíte, **vyberte 1 až 3 položky, kde cítíte potřebu zlepšení.**
- b) **Reagujte alespoň na dva komentáře svých kolegů – ptejte se otázkou, co Vám není jasné apod.**

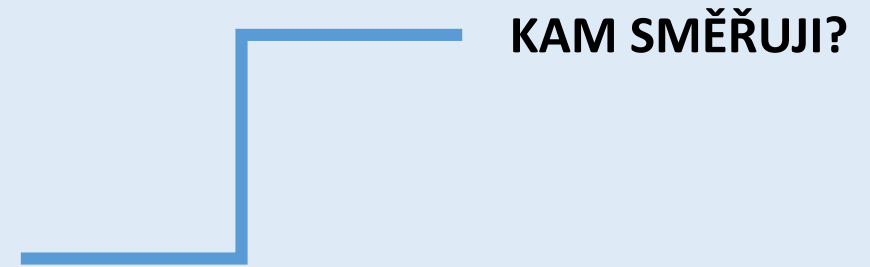
Deadline 28.2. plus reakce do 3.3.

Celkem: 9 odpovědí, děkujeme za ně!

- **Hodnocení skupinové práce** studentů - větší individualizaci a hodnocení procesní složky práce, rozvinout poskytování přímé zpětné vazby studentům k jejich individuálním nebo skupinovým výkonům. Jak efektivně a průběžně pracovat s hodnocením ve **velkých** skupinách studentů?
- Problémy s hodnocením ve výuce **kombinovaného** studia
- Hodnocení studentů ve značně **heterogenních** skupinách
- Pracovní morálka, stanovování termínů, dílčí kroky při vedení prací
- Formování schopnosti studentů odvádět kvalitní písemné práce vs. „zbytečné zavalování úkoly“

- SŠ vs VŠ pojetí výuky
- Větší prostor pro ústní zkoušení
- Zvýšit dynamiku výuky (zapomenu se, moc mluvím sama)
- Zlepšit porozumění studentům, kteří často přicházejí s nulovými zkušenostmi s výtvarným uměním – snižování požadavků
- Vzájemné sociální vazby mezi studenty a hodnocením – dobré zkušenosti?
- „Když studentky pláčou.“ Způsob komunikace s nimi a forma sdělení.

Zadání DÚ č.1

KAM SMĚŘUJI?

- a) Individuální: Stanovení vlastních priorit, od začátku formulujete konkrétní přínos, vlastníci svého učení,...
- b) Skupinový: budování důvěry a otevřeného pracovního prostředí

Cíl dnešního setkání

- Ověříte si, nakolik ovládáte terminologii metod a technik formativního hodnocení
- Zjistíte, jaké metody formativního hodnocení vydělujeme a jak rozumíme pojmům strategie, technika a nástroj formativního hodnocení
- Budete formulovat písemnou zpětnou vazbu studentům k jejich abstraktu diplomové práce
- Budete posuzovat zpětnou vazbu z pohledu studenta
- Bude „přeformulovávat“ zpětnou vazbu studentům k jejich abstraktu diplomové práce na základě rozhovoru s ostatními a „teorie“

Metody formativního hodnocení

Pretest: Vaše znalost terminologie metod a technik formativního hodnocení

Krok 1: Pracujte samostatně, odpovědi si zaznamenávejte **modrou propiskou**

Krok 2: Pracujte ve dvojicích – jiných než minule; doplnění / odpovědi, které vzniknou ve dvojicích, zaznamenávejte **zelenou propiskou**

Vyhodnocení pretestu

Krok 3: Vpisujte si „správné“ odpovědi do testu **černou propiskou**

Metoda / technika formativního hodnocení - Ukázka	Metoda / technika formativního hodnocení - Ukázka
1 C	5 A
2 D	6 I
3 E	7 G
4 B	8 H
	9 F

Ztracena cestou ...

Vaše dcera jede na závody a cestou se ztratí.

Telefonuje vám, že se „někde“ ztratila.

Co potřebujete vědět k tomu, abyste dceři dokázali poradit, kudy se má vydat?

Zdroj: https://www.idnes.cz/praha/zpravy/praha-zamysli-postavit-eskalator-z-vysehradu-do-nusli.A130809_111024_praha-zpravy_bur

Dcera volá rodiči:

D: Ztratila jsem se!!!

R: Ty jedeš na ty závody, vid'. Kde to máte?

D: Ten stadion se jmenuje Děkanka.

R: Kde jsi teďko?

D: Nevím.

R: Rozhlídni se. Není kolem nějaká MHD?

D: Nějaký metro. Počkej ... Vyšehrad?

R: Jo, tak pojedeš do stanice Pražského povstání a pak dál ...

Dcera volá rodiči:

D: Ztratila jsem se!!!

R: Ty jedeš na ty závody, vid'. Kde to máte?

D: Ten stadion se jmenuje Děkanka. (**identifikace cíle**)

R: Kde jsi teďko?

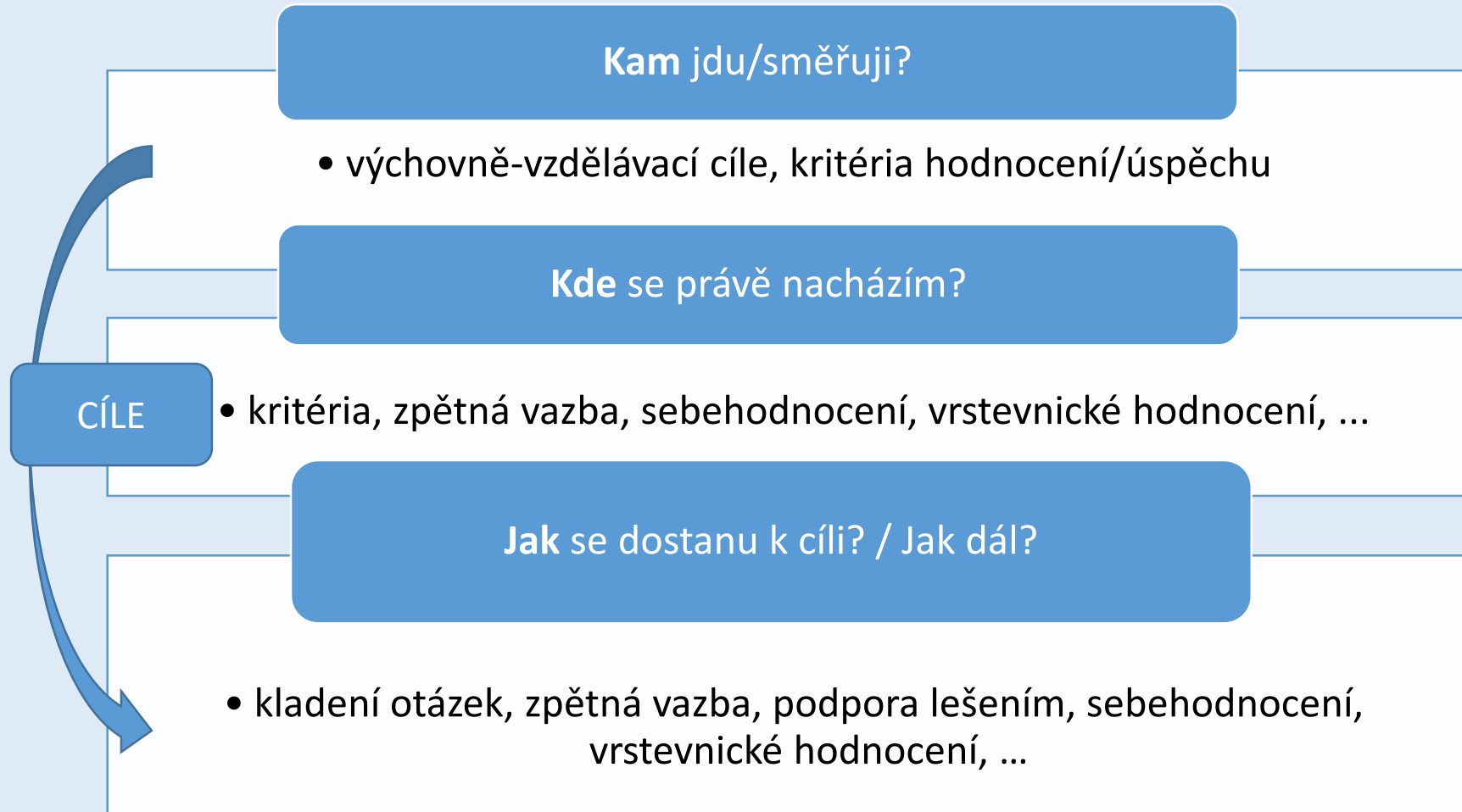
D: Nevím.

R: Rozhlídni se. Není kolem nějaká MHD?

D: Nějaký metro. Počkej ... Vyšehrad? (**identifikace aktuálního místa**)

R: Jo, tak pojeděš do stanice Pražského povstání a pak dál ...
(**doporučení, jak se dostat do cíle**)

Studenti přebírají zodpovědnost za své učení

Metody/klíčové strategie FH

Stanovování cílů

Stanovování kritérií
hodnocení

Poskytování zpětné
vazby

Sebehodnocení

Vrstevnické/vzájemné
hodnocení

Technika a nástroj formativního hodnocení

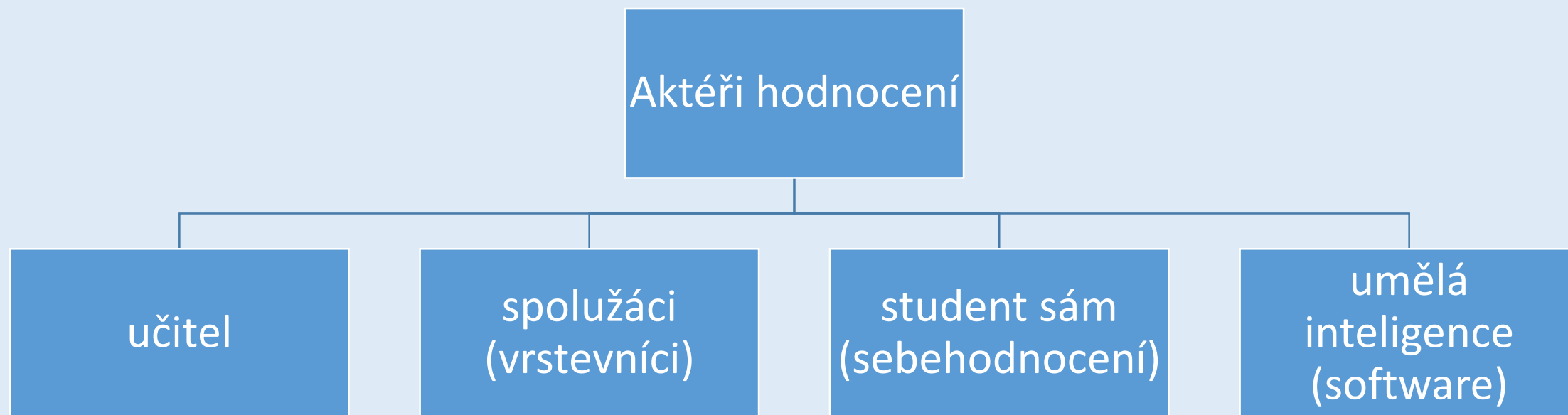
Technika FH

- Konkretizace metody
- Vyžaduje, aby učící žák/student prakticky jednat
- Postup, kterým je naplňována určitá metoda
- *technika semaforu*
- *žádné ruce nahore*

Nástroj FH

- *sebehodnotící listy*
- *žákovská portfolia*
- *pretest*
- *tříbarevný test*

Kdo hodnotí ve formativním hodnocení?

Formativní hodnocení (D. William, 2011)

	Kam student směřuje	Kde student právě je	Jak se má posunout dál
Učitel	Vyjasnění, sdílení a porozumění cílům učení a kritériím hodnocení/úspěchu	Poskytovat studentům srozumitelné informace o průběhu jejich učení ústní i písemnou formou.	Poskytování takové zpětné vazby , která posouvá studenty kupředu
Spolužáci		Zapojení spolužáků jako zdrojů a aktérů vzájemného učení	
Student		Studenti chápou učení jako své obohacení (chápu, že se učí pro sebe, ne pro školu/rodiče)	

Respektující komunikace
jako komunikační mód
formativního hodnocení

Demokratický vs. autoritářský přístup

„... prubířským kamenem demokracie není jen, jak dobře vyjadřuje vůli většiny, nýbrž jak dobře dovede pečovat o vůli té nejmenší menšiny.“ (E. Kohák, 1997, s. 54)

Cítit se jako hodnotná lidská bytost

„Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.“ (Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.)

Základní respekt k druhým lidem nesmí být ničím podmiňován.

Potřeba uznání je základní lidská potřeba.

Respektující komunikace (P. Kopřiva, D. Nevolová, J. Nováčková & T. Kopřivová, 2017)

Respekt jako základní postoj pro budování vztahů

Respekt jako úcta k druhým znamená:

1. chovat se tak, aby to nezraňovalo jejich důstojnost,
2. přijmout fakt, že ostatní se mohou lišit, aniž by byli lepší nebo horší než my.

Respektující komunikace

vyžaduje partnerský, nikoli mocenský přístup

Emoce a komunikace

Reakce na opožděný příchod dítěte domů:

„Kde jsi zase byla? To je dost, že jdeš! Na tebe se nedá v ničem spolehnout.“

Jak byste se cítili na místě dítěte? Proč?

Ukázka – prožitek komunikace

Reakce na opožděný příchod dítěte:

„Kde jsi zase byla? To je dost, že jdeš! Na tebe se nedá v ničem spolehnout.“

Kde je problém?

Jak to říct tak, aby obsah stejný a prožitek jiný?

Alternativa?

- Ahoj Eliško! Jsem rád, že už jsi doma. Už jsem si dělal starost, je skoro půl osmé. Byl bych rád, kdyby se naše dohody dodržovaly. Příště, až se zdržíš, tak prosím zavolej.
- Eliško, opravdu se zlobím! Domluvili jsem se, že přijdeš domů za světla a už je tam tma. Zkoušel jsem ti volat, ale nedovolal jsem se. Měl jsem o tebe strach.

Demokratický přístup k výchově vyžaduje jasné a pevné hranice

Jasně a pevně hranice dodávají pocit bezpečí

X

Nejasné a „proměnlivé“ hranice přinášejí nejistotu a úzkost.

Austin, J. L. (2000) *Jak udělat něco slovy*
Praha: Filosofia.

Promluvy **popisné** (konstativní) „Venku prší.“ převažuje funkce informovat. Má smysl rozhodovat zda je výrok pravda/nepravda.

versus

uskutečňující (performativní) „Omlouvám se.“, „Posad'te se.“, „Nelamte si s tím hlavu.“ „Spondeo ac polliceor.“ „Ano.“ (v kontextu svatebního obřadu)

- funkcí je něco udělat (i neudělat)

Propoziční teorie

Nositelem významu v sociální realitě není slovo/význam slova, nýbrž věta/propozice – význam věty.

Slovo označuje/pojmenovává obecný jev, např. diabetes platný pro všechny lidi. Nemá smysl ptát se, jestli je diabetes pravda, či nepravda.

Věta „Veronika má diabetes.“ může být buď pravda, anebo nepravda.

Skrytá (implicitní) poselství neboli

jak si osoba pro sebe „překládá“ výrok jiné osoby:

„Nezapomeň vynést koš.“

Dále se zaměříme na zpětnovazební výroky

Poskytování zpětné vazby

Zpětná vazba (podle Vybíral, Z. 2009)

Pojem pochází z biologie a kybernetiky (A. Rapoport)

Původně ve významu udržování HOMEOSTÁZY (stejně hodnoty, např. teploty – těla zvířat; pokojový termostat)

Potvrzující ZV – „pokračuj dále stejně“ x **korektivní ZV** – „došlo k narušení rovnováhy, zkoriguj postup“.

ZV je tedy původně chápána jako REAKCE na informaci.

Později došlo k sémantickému posunu (zvětšení rozsahu pojmu) a za ZV je považována především samotná INFORMACE poskytovaná subjektu.

Podstatou ZV však zůstává to, jak na ZV zareaguje učící se subjekt.

A cílem není zachování STAVU, nýbrž rozvoj PROCESU učení.

Co je na této zpětné vazbě špatně?
Prodiskutujte ve dvojicích

- *Dobrá práce.*
- *Jste skvělý.*
- *Potřeba dopracovat.*
- *Jsem zvědavý, kdy si to dostudujete.*

Posuzující „jazyk“ zpětné vazby

vyjadřujeme se k **osobě** jedince (jeho vlastnostem)

Jste lajdák.

Bylo to jako vždycky perfektní.

To jsem teda zvědavá, kdy si to dostudujete.

Jste velice nadaná, sebejistá studentka. Vaše práce je vždy na výbornou!

Pane kolego, mám u vás silné podezření, že jste práci nevypracovával sám.

Zpětná vazba posuzujícím jazykem

- **Věštíme, interpretujeme chování jedince** – *Ty ses nesoustředil. Udělals to schválně. Nepřipravil ses.*
- **Dáváme nálepky** – *Jsi lajdák. Jsi nezodpovědný. Jsi šikulka.*
- **Jsme agresivní nebo ironičtí** – *Jestli si ještě jednou zapálíš, urazím ti ruce. To jsi jako myslel vážně? No jasně, ty jsi nevinný, a co to ...? Aby ses nepředřel... Ty jsi mi ale hrdinka! Víš toho tolik, že si na nic nemůžeš vzpomenout, co? Kdybys ještě zpomalil, tak půjdeš pozadu, co?*

Principy zpětné vazby k rozvoji studijní seberegulace studentů VŠ (Nicol & Mcfarlane-Dick, 2006)

- Pomáhá vyjasnit, jak má vypadat dobrý výkon (cíle, kritéria, očekávané standardy)
- Facilituje rozvoj sebehodnocení (reflexe) při učení
- Poskytuje studentům kvalitní informace o jejich učení
- Podporuje diskusi o učení s učitelem i vrstevníky
- Podporuje pozitivní motivaci a sebepojetí studentů
- Poskytuje příležitosti k překonávání aktuální a očekávané performance
- Poskytuje učitelům informace ke zlepšení jejich vyučování

Zavádění formativního hodnocení - shrnutí (Wiliam, 2015)

- Většinu toho, co se o zpětné vazbě říká, nevěřte.
- Jediná věc, na které ve zpětné vazbě záleží, je reakce příjemce. Zpětná vazba – nehledě na to, jak dobře je koncipována – která na žáky nemá žádný efekt, je jen ztrátou času.
- **Zpětná vazba by měla představovat více práce pro příjemce než pro poskytovatele.**
- I když kvalita zpětné vazby má skutečně vliv na to, jak studenti zareagují, **mnohem důležitější je vztah, jaký máte se svými studenty, a jak studenti vnímají sami sebe.**

Formulujte zpětnou vazbu studentům k názvu, klíčovým slovům a abstraktu DP

- Pracovní list dle skupin (celkem 5 skupin)

Rozdělení do skupin

- Skupina I – JAZYK – Jakub a Katka
- Skupina II – BOV – Lenka a Martin; Karel a Eva
- Skupina III – ICT – Karel St. + Jana
- Skupina IV – Vzdělávání dospělých a e-learning – Václav a Olga
- Skupina V – Vzdělávání dospělých - Pavla a Lucie

Formulujte zpětnou vazbu ke zpětné vazbě

- Jak byla pro Vás zpětná vazba užitečná?
(pokud si představíte, že jste v roli studenta)

- Co byste ještě potřebovali vědět, znát, abyste byli schopni naformulovat co nejlepší zpětnou vazbu?

Jak by tedy měla vypadat
kvalitní zpětná vazba?

- **Okamžitá** (vyvarovat se příliš dlouhé prodlevě mezi napsáním a vyhodnocením testů; studenti si nemusí pamatovat, co napsali, ztrácí motivaci ZV číst)
- **Cílená** (v souladu s předem stanovenými cíli výuky a kritérii hodnocení; nezahltit drobnými komentáři ve vysokém počtu)
- **Konkrétní** (nikoli vágní komentáře jako *přeformulujte odstavec*)

- Používá **popisný jazyk**
- Používá **srozumitelný jazyk**
- Hodnotitel do ní nezahrnuje jiné aspekty, než je výkon studenta (antipatie, pohlaví, příbuzenství, rukopis studenta, vzhled, nemoc, ...)
- **Vhodně načasovaná**
 - uprostřed semestru – nejužitečnější
 - příliš častá: vede k závislosti na externích vodítkách a práci druhých
 - řídká ZV: může vyvolávat pocit bezradnosti a snižovat motivaci

Popisný jazyk zpětné vazby

- Vyjadřujeme se k jedincovu výkonu, práci, snaze
- **„Popisujeme, co vidíme“** - co nejkonkrétnější a vztahově neutrální

Martine,

kladete si reálné cíle, k nimž se vracíte ve Vaší reflexi.

Práce je logicky strukturována, a proto přehledná.

Oceňuji, že si kladete závažné otázky, na něž hledáte odpovědi.

Zvažte, zda by Vaší práci neprospěla ještě finální jazyková korektura, zaměřte se zejména na interpunkci v souvětí.

Celkově považuji Vaši práci za velmi zdařilou.

Věřím, že se Vám podaří naplnit Vámi stanovené cíle ve Vaší praxi!

Pravidla pro podávání ZV I

Doporučuje se adresné oslovení (jméno, či pane kolego / paní kolegyně)

Struktura:

- a) ocenění studentova úsilí a snahy, specifikace a ocenění dobrých prvků;
- b) konstatování toho, co je třeba ještě zlepšit, nebo na čem je potřeba ještě zapracovat, a to ideálně ve formě doporučení / otázky;
- c) povzbuzení, motivační závěr.

Pravidla pro podávání ZV II

Pozitivní zpětná vazba:

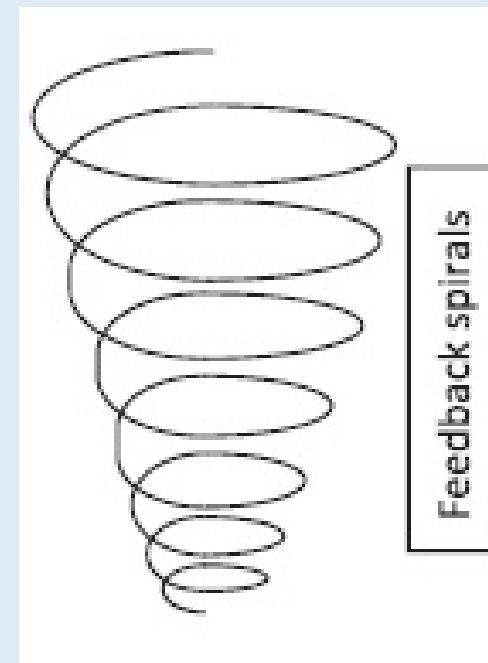
- hovoříme ve **2. osobě** (např. *Dařilo se Vám iniciovat diskuzi ve skupině a vracet skupinu k tématu diskuze*).

Negativní zpětná vazba:

- hovoříme **v 1. či ve 3. osobě** (*Mohli bychom se příště zaměřit na ...*)
- nebo formulujeme jako **otázku** (*Co by Vám mohlo pomoci, abyste se příště vyvaroval/a ...?*), **návrhy, osobní doporučení** (*Mně se osvědčilo ...*)

Zpětná vazba v časovém horizontu (Carless, 2018)

- **Krátkodobá:** zlepšuje výkon v jedné práci / části práce
- **Dlouhodobá:** zlepšuje strategie učení, přístup k úkolům, zvyšuje motivaci – využitelnost i v jiných úkolech a činnostech

Zadání domácího úkolu

Úprava Vaší zpětné vazby k abstraktu

- na základě připomínek kolegů,
- na základě prezentace, sdílení zkušeností s ostatními.

- Naformulujte v libovolném formátu (formou komentářů / souvislého textu, kombinací obojího) ideální zpětnou vazbu pro studenta k názvu DP, klíčovým slovům a abstraktu.
- Poskytněte alespoň 1 kolegovi zpětnou vazbu k jeho zpětné vazbě (ideálně tomu, s kým jste měli stejný abstrakt).

- **Zadání domácího úkolu: Diskuzní fórum v Moodle** k tématu 5. 3. 2019
- **Deadline:** do 10. 3. 2019, zpětná vazba kolegovi/kolegům do 17. 3.

Sebereflexe

Sebereflexe: Hodnocení na škále 1-5 (viz Wiliam a Leahyová - ANKETA, upraveno)

- Na každém z řádků zakroužkujte jedno číslo, které nejlépe vyjadřuje vaše pocity z dnešního setkání:

• Obtížnost *Jednoduché* 1 2 3 4 5 *Obtížné*

• Můj zájem o témata *Nízký* 1 2 3 4 5 *Vysoký*

• Přínosnost *Nízká* 1 2 3 4 5 *Vysoká*

• Mé porozumění *Nízké* 1 2 3 4 5 *Vysoké*

- Co konkrétně by muselo být jinak, abyste zakroužkovali číslo o jednu vyšší?

- Prostor pro slovní komentář:

Dobrovolný – rozšiřující – domácí úkol 😊

Komentujte jeden z teoretických textů (viz Moodle) k tématu zpětné vazby formou podvojného deníku (jedna z technik RWCT)

Ukázka zaznamenávání myšlenek formou podvojného deníku

Vypište pasáž (část textu), která na Vás zapůsobila, nejvíce Vás zaujala, se kterou nemůžete souhlasit apod.

Napište komentář ke zvolené pasáži (proč jste si zapsali právě toto – co Vám to připomnělo; jaké otázky ve Vás pasáž vyvolala; s čím nesouhlasíte apod.

Velký počet studentů naznačoval, že potřebuje zpětnou vazbu obsahující určitý počet pozitivních/povzbuzujících komentářů - pro jejich sebedůvěru a motivaci. (Ferguson, 2015, 60)

Ačkoliv mám občas tendenci jít rovnou ke kritickým poznámkám (například k první verzi bakalářské práce), vždy se nejprve snažím studenta za něco (byť je to maličkost) pochválit a v závěru ho motivovat, že to společně zvládneme. I z tohoto výzkumu se zdá z pohledu studentů důležité dodržovat „sandwich“ a studenty na něco pochválit, i když někdy těžko hledám slova.